

4. Матушек О. Образ Богородиці в українській літературі другої половини XVII століття. Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2015. Вип. 32. С. 169–180.

Вікторія Мальована,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент **Світлана Бородіца**

ЕСЕЇСТИЧНА ЗБІРКА «ВВЕДЕННЯ У БУ-БА-БУ» В. НЕБОРАКА ЯК «ХРОНОПИС» УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

Літературна група «Бу-Ба-Бу», утворена трьома легендарними поетами-постмодерністами Ю. Андруховичем, О. Ірванцем, В. Небораком навесні 1985 року, презентувала українській культурі кінця ХХ століття «карнавальний» (Н. Зборовська) дискурс. Їхня зухвала творчість провокувала літературний процес в Україні, що, власне, і потребував радикального оновлення після тривалого панування соцреалізму. Тому Ю. Андруховича (Патріарха), О. Ірванця (Підскарбія) та В. Неборака (Прокуратора) українські літературознавці справедливо називають засновниками бубабізму – синтетичного стильового явища – «карнавального», «необарокового», «сміхового», «іронічно-пародійного» та ін. На нашу думку, його найвідповідніше означив В. Неборак як «бурлескно-балаганно-буфонадний», задекларувавши у дещо несподіваній назві угруповання. Про це він відверто написав у книзі есеїв «Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття», що побачила світ у львівському видавництві «Піраміда» 2001 року: «хоч, це може видатися і парадоксальним для невтаємничених, маємо два основні слова-омоніми, що відповідають звукосполученню [бубабу].

1. «Бу-ба-бу» – літературне угруповання в складі Юрія Андруховича, Олександра Ірванця і Віктора Неборака.

2. Бубабу – стиль, найперше, художньої літератури, культивований літературним угрупованням «Бу-Ба-Бу».

Різниця очевидна. Перше слово пишеться зажди з великої літери, через рисочки і в лапках, друге можна писати і з великої, і з маленької літери залежно від його місця в реченні й – обов’язково – разом і без лапок» [2, с. 211].

Пізніше В. Неборак виділяє третє значення («кут зору») «звукосполучення [бубабу]» – «введення» в бурлескно-балаганно-буфонадну дійсність, тобто пострадянську, постмодерністську.

У монографії «Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.» (2019) Тетяна Шевченко класифікує «Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття» як збірку есеїв мемуарного типу. Вона доводить це за її авторською ідейно-тематичною спрямованістю: «Змістовно-тематична межа есею зажди відкрита. Виділяючи збірки за ідейно-тематичним принципом, ми керувалися насамперед панівною дискурсивною заданістю текстів» [3, с. 339]. Сам автор у передмові інтригує: «“Введення у Бу-Ба-Бу” – це ... навіть не спогади про легендарне

літературно-атракційне угруповання, до якого має честь належати автор як Прокуратор. Це радше спроба ввести зацікавленого читача у час, пронизаний еклектикою, зламами, ілюзіями, прозріннями, злетами, падіннями і новими троянськими виправами. Застосований при вкладенні книги хронологічний принцип – не так претензія на історичність, як своєрідний замітник сюжетності» [2, с. 4].

Викликаючи інтерес читача назвою, В. Неборак пізніше руйнує його «горизонт очікування», бо розповідає не про літературне угруповання «Бу-Ба-Бу», його виникнення чи естетичну програму, а подає «достатньо суб'єктивний хронопис агонії в Україні другого тисячоліття» [2, с. 4], наголошуючи, що «описані у книзі події відбувалися насправді. Усі прізвиська – справжні, а прізвиська – принагідні» [2, с. 4]. Відтак в есеях прочитуємо про «час бубабу», коли митець – карнавальний персонаж, бо за його блазенською маскою не видно справжньої сутності людини, а хронотоп охоплює не тільки львівський простір, а й київський, харківський, івано-франківський, донецький, одеський, чернівецький та ін., де був присутній у той час автор. Він майстерно поєднує зовнішній світ (із географічними і часовими маркерами, побутовими дрібницями, як-от в есеях «Перелік деяких неісторичних дат», «Добрі старі Нові роки», «Нові троянські рейди. Львів-Афіни-Чернівці», «Тричі травневий Київ» та ін.) з внутрішніми світами знакових українських письменників, творячи їх колоритні літературні портрети («У пошуках гуру. Рябчук», «Герасим'юк», «На заломаніє Римаручої правої ноги», «Юрко і Сашко, Сашко і Юрко», «Дні народження»). Часто приватний вимір починає домінувати, демонструючи «особисту міру відвертості» В. Неборака. Попри це у «Введенні у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття» мало інформації про гурт та його учасників, що засвідчує: Ю. Андрухович, О. Ірванець і В. Неборак були і залишаються «добрими літературними приятелями».

Коли уважний читач розгортає книгу В. Неборака, він обов'язково акцентує на розлогоді епіграфі з «Повісті минулих літ». Він важливий для розуміння жанру і структури «Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття». Автор, як і Нестор Літописець, дотримуючись певної хронології подій, упорядкував історичне тло кінця ХХ століття, уславив «Бу-Ба-Бу» та монументалізував стиль бубабу. Пишучи есеїстичну збірку близько п'яти років, письменник чітко визначив її композицію. Есеї «Замість увертюри. ПЕРЕПАД(Я)» на початку як пролог та «Замість роз'яснень у фойє: декілька уточнень з приводу написання звукосполучення [бубабу]» вкінці як епілог сприймаємо як певну виставу. В. Неборак через театральний прийом декларує балаганність, абсурдність пострадянської дійсності, демонструє усі можливі ефекти і спецефекти, як у цирковому видовищі, бавлячись із читацькими стереотипами. Таке сприйняття цього метатексту виразняє драма на дві дії в есеї «Дні народження», де письменник постмодерністськи моделює «святкову модель цілого життя від початку до кінця», коли «космос вливає у вас нову іскристу енергію або забирає вашу легкокрилу душу, вдихнувши її невидимими ніздрями, як пахоці травневого цвіту. Кількість річних кіл, ясна річ, несуттєва. Вири свята і легкість відходу – оце найсуттєвіше. Решту опечатають і оцінять нащадки відповідно до вділеного їм глузду...» [2, с. 195].

Таким чином, «Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття» В. Неборака – це своєрідний добре організований і зрежесований спектакль, «захоплююча мандрівка різними шарами історії і культури» «в останньому вагоні карнавальної кавалькади» (Микола Рябчук).

Список використаної літератури

1. «Бу-Ба-Бу» (Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак): Вибрані твори: Поезія, проза, есеїстика / автор. проект, упоряд., бібліограф. відомості та прим. В. Габора. Львів: ЛА «Піраміда», 2007. 392 с.

2. Неборак В. Введення у Бу-Ба-Бу: хронопис кінця тисячоліття. Серія «Вибрана українська есеїстика». Львів: ЛА «Піраміда», 2003. 216 с.
3. Шевченко Т. Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 584 с.

Марія Угрин,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Тетяна Скуратко

ТВОРЧИСТЬ ДАРІЇ ВІКОНСЬКОЇ НА СТОРІНКАХ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Дарія Віконська (Іванна-Кароліна (Ліна) Маєр-Федорович-Малицька) – самотня постать українського літературознавчого та культурологічного процесу в Галичині міжвоєнного двадцятиліття, займалися проблемами європеїзації української культури. Зазначимо, що вона у тогочасних письменницьких колах вирізнялася високою ерудованістю, була літературознавцем, мистецтвознавцем, культурологом.

Новаторством прози Дарії Віконської є майстерне поєднання ознак модернізованої прози та інтермедіальний аспект, що дало можливість письменниці представити оновлений есеїстичний твір, створити власний світ «поезії в прозі» з використанням елементів інших (суміжних) видів мистецтв.

Дарія Віконська звертається до таких жанрових форм, як етюд, замальовка, акварель, полонез, вальс. У творах письменниці простежуємо підсилення розповідної форми викладу інтермедіальними вкрапленнями та паралелями, що призводить до жанрової дифузії, увиразнює, концептуалізує естетику і поетику її творів («Райська яблінка», «За державну бронзу», «Жінка в чорному. Джеймс Джойс. Тайна його мистецького обличчя» тощо). Саме міжвидова дифузія, на наш погляд, є найяскравішою ознакою творчості Дарії Віконської. Її прозапис вражає своєю описовістю та музичністю.

І. Набитович, окреслюючи значення Дарії Віконської для українського літературознавчого та культурологічного процесу в Галичині міжвоєнного двадцятиліття, наголошує на тому, що її студії «є свідченнями поступового переходу українських досліджень мистецтва від пошуку в одномірних площинах вивчення творчості тих чи інших митців чи їхніх окремих творів до багатомірних просторів компаративістичних студій» [7, с. 1–2].

Н. Мацибок-Стародуб, аналізуючи своєрідність творчого доробку письменниці, зупиняється саме на її прозаписмі: «Прозова спадщина Дарії Віконської – явище високомистецьке, саме тому його дослідженню варто приділити належну фахову увагу. Більшість творів письменниці не тільки конденсують у собі ті риси й ознаки, що здавна притаманні українцям, а й несуть відбиток чужоземних культур, ментальності й традицій, із якими поталанило познайомитися авторці під час навчання та в процесі подорожей Західною Європою» [5, с. 34].